

Úskalí a složité cesty naší generace

k protikomunistickému odboji

V této mé úvaze se zabývám generací ročníků od roku 1922 a dále, což jsou ročníky narození většiny členů VSR.

DO ROKU A PO ROCE 1945

Během 2. světové války se projevoval zejména vliv rodičů a jejich vlastenecké cítění stejně jako ze strany příbuzných a velmi dobrých, vlastenecky cítících přátel.

V roce 1939 nám Západ proti německé nacistické okupaci nepomohl, proto se naděje upírala v duchu slovanské iluze na Východ – k SSSR a ke Stalinovi. Naděje na osvobození se upíraly samozřejmě také k našemu zahraničnímu diplomatickému a vojenskému odboji a k naší vládě v exilu. Ovšem také k odboji domácímu, v němž působilo mnoho vlastenců, kteří měli mnoho pomocníků. To všechno jsme vnímali a těšili se z úspěchů a z dobrých zpráv, vysílaných zahraničním rozhlasem. Teror nacistických okupantů jsme nesli velice těžce.

Konec války v květnu 1945 – část republiky osvobodila armáda USA, větší část armáda sovětská spolu s rumunskou ale významnou mírou také příslušníci 1. čsl. armádního sboru.

Radostně jsme vítali naše osvoboditele, nadšení a družba v nás zůstala nadlouho... Oživovaly se myšlenky prezidenta T. G. Masaryka, demokracie první čsl. republiky. Nikdo z blízkých nemohl ještě tehdy tušit další vývoj. Proto jsme my mladí nebyli informováni jinak než naši nejbližší.

Nadšení se postupně mírnilo, myšlenky vlastenectví však stále zůstávaly. Z pozice KSČ sílila propaganda budování spravedlivé, socialistické společnosti, propagace úspěchů SSSR a osvoboditelské role jeho armády. Propagace skutečných demokratických sil byla slabá a těžko dostupná. Starší ročníky nastupovaly do obnovované armády s pocitem vlastenectví a s nadšením.

Intenzivní propaganda KSČ postupně přehlušila ostatní informační zdroje a konečně ani nebyly skutečně objektivní informace o faktické praxi „budování socialismu a komunismu“ v SSSR, jenž byl u nás již zafixován jako mocný spojenec a osvoboditel, což byl pádný argument, že jeho politický systém je silný a může ČSR vždy pomoci.

Západní rozhlas a propaganda v době války a těsně po ní bližší a objektivní informace o skutečném stavu bolševického systému nepřinášel.

Úsilí propagandy KSČ se soustřeďovalo obzvláště do větších pracovních kolektivů, kde souběžně působilo také odborové hnutí – ROH – jež přerostlo jako „prodloužená ruka“ do aktivit KSČ. Vzniklo široké úsilí o získání členů do KSČ, protože pro toto byla ještě celkem příznivá společenská atmosféra. Ve vstupu do

KSČ v té době mladá a střední generace nic nevhodného či špatného neviděla, čímž také byla linie KSČ podepřena. Stále ještě svou roli sehrávala euforie z osvobození ze strany SSSR. Bylo tedy vcelku logické, že ve volbách v roce 1946 dostala KSČ daleko nejvíce hlasů. Její voliči byli přesvědčeni, že volili dobře. Po tomto volebním vítězství propaganda KSČ ještě výrazně zesílila. V této situaci také probíhaly náborů do naší armády a do SNB. Tyto náborů měly úspěch, zájemci byli ve velké míře přijati. Tím se ale vyřadili ze způsobu života ostatní naší společnosti a z možnosti objektivního a systematického sledování současného politického a společenského vývoje jak v regionu, tak v celé republice. Vstupem do ozbrojených složek se totiž ocitli ve sféře mimořádně silného ideologického působení politického aparátu KSČ v ozbrojených silách.

PO ÚNOROVÉM PUČI V ROCE 1948

Vládní a politická krize v únoru roku 1948 a její vyřešení tehdy ještě mladým, ale i větší části společnosti mnoho nenapověděla. Ti, kteří měli více objektivních informací a také více politických zkušeností, již předvíдали zlý vývoj a nemýlili se. KSČ začala postupně jednat bezohledně „po svém“ bez ohledu na ohlas společnosti a na kritiku. Kdo už byl v armádě, ten se objektivních informací nedočkal stejně tak, jako celá společnost.

Na veřejnost se odevšad valilo Gottwaldovo heslo „Kdo nejde s námi, jde proti nám“. Byl nastolen bolševický systém třídního boje a soustavné vyhledávání nepřítele. Všechny sdělovací prostředky začaly být silně ideologicky manipulovány, demokratický tisk byl osočován a omezován, objektivní zahraniční tisk byl nedostupný, zahraniční rozhlas intenzivně rušen.

V armádě bylo zavedeno školení „učení marxismu-leninismu“, v ostatní společnosti pak cestou „nepovinně-povinných“ různých školení. Přesto všechno se demokratické projevy ještě objevovaly.

Tato komunistická praxe aktivizovala neozbrojený odpor a odboj. K tomu přispívalo vysílání západního rozhlasu a ilegální dovoz tiskovin. Již v této situaci kolem roku 1949 se projevil pokus o svržení tehdejšího režimu cestou ozbrojeného odboje. Byly však bohužel krutě odraženy.

S růstem vlivu a moci KSČ přicházelo období politické zvrůle a nezákonností, procesy proti vlastním občanům – i členům strany – podle vykonstruovaných obvinění. V režii sovětských poradců byly vynášeny nelidské, kruté rozsudky. Nastala propaganda lži, z nichž některé společnost neprohlédla, i když se mnohému divila a často těžce hledala, kde je pravda. Ani poctivá kritika se nevyplácela.

Tajná státní policie – StB – začala tvrdě zasahovat, rovněž tak soudy, fungovala síť donašečů, začaly malé i velké šikany těch v armádě i ve společnosti, kteří projevovali nahlas pochyby či jiné názory, než byly ty oficiální. Takové názorové střety ihned evidovali jak politrucci, tak samozřejmě také kádrováci, donašeči a VKR - součást StB v armádě. Začalo období kádrování, známkování člena i nečlena z hlediska služebního, stranického. Totéž se ovšem dělo i na všech

civilních pracovištích i v místě bydliště.

Členové strany rostli či nerostli ve funkci a v oblibě úměrně tomu, jak byli hodnoceni ve svých politických postojích. K tomu nemuseli mít ani předepsané vzdělání – taková byla praxe.

Postupně však ve všech oblastech společenského života – tedy i v armádě - přibývalo kritiků a odpůrců politického systému. Narůstal tak neozbrojený odpor a odboj.

Většina společnosti totiž docházela k poznání, že je veliký rozdíl v tom, co KSČ lidem hlásá a jaké jsou skutečné výsledky. Byla to kritika odbojná, někdy slabší, někdy silná, individuální, i skupinová. Toto vše bylo ovšem tajně příslušnými složkami sledováno a z obav režimu vznikala postupně seznam osob jemu nepohodlných až nebezpečných.

V těchto likvidačních seznamech bylo vedeno mnoho čestných příslušníků armády – hlavně pak vojáci z povolání, ale i občanští zaměstnanci. Ušetřeni nebyli ani zasloužilí váleční veteráni, ani např. Interbrigadisté ze španělské občanské války.

Tito evidovaní občané, vojáci pro režim nepohodlní, ba nebezpeční, byli z armády postupně vyhazováni, soudně trestáni, mnozí vězněni, šikaně neušly ani jejich rodiny. Takový je i osud členů VSR, postižených hlavně (ale nejen) v období „normalizace“, samozřejmě zase v režii sovětského okupanta.

PŘIBLIŽOVÁNÍ K NÁSILNÉ SOVĚTIZACI

V květnu 1968 probíhala v armádě diskuse o obranném systému, který je nutné přepracovat na dané podmínky. Toto bylo specifickou formou demokratizačního procesu v armádě. Toto vyplynulo z objektivního vývoje – formulovat nově základy naší vojenské politiky a následně zajistit její realizaci v rámci ozbrojených sil. V tomto procesu byli zapojeni také nynější členové VSR.

K tomu některé myšlenky:

Za zdroj existujících deformací systému stranického řízení je považován politický systém z let 1948 – 1968 a také plné nekritické převzetí sovětského modelu, jimi prosazeného v letech 1950 – 1957,

nynější krize v armádě je nedílnou součástí krize celospolečenské pod vedením KSČ,

výběr kádrů podle tzv. hlediska „třídnosti a oddanosti“ znamenal jejich nesamostatnost v rozhodování, slepou, nekritickou poslušnost, naprosté podceňování odbornosti a vzdělání.

Z toho pak vyplynulo:

- jsou nadměrné počty stavu armády vzhledem k počtu obyvatel, což působí ekonomické potíže,
- armáda je řízena aparátem KSČ, nikoliv orgány státní správy,
- místo odborné přípravy vojsk se prosazuje výpomoc národnímu hospodářství,
- došlo k degradaci vojáků z povolání jako sociální skupiny.

Z uvedeného je patrné, že už před sovětskou okupací se vytvořila opozice i v armádě, kde pracovali také současní členové VSR, a to velmi aktivně a pracovali i v názorových skupinách civilní veřejnosti.

Názory armádní opozice se ukázaly jako objektivní, odůvodněné, ale pro režim „velkého spojence“ samozřejmě naprosto nepřijatelné, nebezpečné.

Během června 1968 se zostřoval zápas mezi progresivním a konzervativním proudem v KSČ, i v armádě se to mezi zastánci těchto proudů projevilo:

založením Svazu vojenských vysokoškolských studentů,

nesouhlasem s dopisem pěti komunistických stran ve věci hodnocení politické situace u nás,

zakládáním výborů na obranu tisku a svobody projevu, zajišťováním objektivních informací pro obyvatelstvo,

zajišťováním opatření se snahou nepřipustit postih za demokratickou vlasteneckou angažovanost.

I na těchto aktivitách se podíleli mnozí současní členové VSR. Nutno však zdůraznit to, že před realizací uvedených aktivit nám naši „spojenci“ poskytli svou, námi nevyžádanou hrubou a agresivní „bratrskou vojenskou pomoc“ 21. srpna 1968, aby zastavili veškeré demokratizační úsilí československého lidu a aby takto prosadili a upevnili sovětský model komunistické vlády včetně represí všeho druhu. Tento tvrdý okupační režim nám způsobil nenahraditelné morální, i materiální škody.

I přes toto násilné okupační a kolaborantské úsilí KSČ se prosadil celospolečenský protikomunistický neozbrojený odboj a rozhodné aktivity za demokratizaci politického systému až do jeho konečného svržení v listopadu 1989. Tento proces zasáhl celý státní aparát a všechny jeho složky. Průběžně byla izolována a paralyzována aktivita některých skupin KSČ a naopak podporována aktivita tzv. progresivistů. To se dělo ještě před zraky okupantů, pomalu, ale jistě

čekajících „na odpis“.

Vzniklo Občanské fórum – hnutí i za účasti současných členů VSR a tak se zde uváděná generace již ne mladých aktivně zapojila do obrody společnosti a také armády.

Vraťme se ještě do období teroru kádrování a nezákonností – tzv. „normalizace“ dle návodu opět všemocného a všeho schopného ÚV KSČ pod patronací okupanta. Místo proklamovaného ideového boje nastoupil systém politických čistek, při nichž byly „zdravým jádrem strany“ uplatňovány nátlaky psychické, služební. Nastalo období „analýz stranického šetření“ a také společenské i lidské degradace. V této nezákonné kampani se nynější členové neangažovali – naopak byli jejími oběťmi.

V období kádrování a čistek čelili členové VSR kromě mnohých jiných takovýmto obviněním:

- odsuzování celé činnosti KSČ, neuznávání její vedoucí úlohy,
- sestavování protistranických dokumentů, osočování „poctivých“ členů KSČ,
- akce proti usnesením ÚV KSČ, podpora dokumentu 2000 slov,
- protisovětské postoje, odmítání moskevského protokolu, okupace,
- výhrady proti varšavské smlouvě,
- narušování bojeschopnosti armády, zneužití armádních prostředků proti „spojeneckým vojskům“ a pro zabezpečování vysílání svobodného čsl. rozhlasu,
- rozšiřování a tisk letáků proti okupantům a zrádcům.

ZÁVĚR – KONEČNÝ ÚSPĚCH ODBOJE

Silný demokratizační proud v armádě na všech jejích stupních, na němž se podíleli také členové VSR, ovlivnil systém armády natolik, že ji jako celek nebylo možné postavit proti odbojným a revoltujícím lidem. S nasazením však Sověti i domácí přísluhovači počítali. To se podařilo až po hrubém, nevybíravém prosazení „normalizace“.

V letech celospolečenského vzepětí neozbrojeného odboje 1968 – 1969 tedy sehráli svoji velkou a záslužnou úlohu demokraticky a vlastenecky smýšlející příslušníci armády, tedy také nynější členové VSR.

Mnohé písemné doklady i životní osudy těch, kteří nepodlehli v oné době ideologickému tlaku a šikanování, jsou trvalou ukázkou a příkladem zprvu

ozbrojeného, potom průběžně neozbrojeného protikomunistického odboje.

Proto byl protikomunistický odboj a odpor legitimní, spravedlivý, morálně oprávněný a je tedy hoděn úcty ve smyslu § 3 zákona číslo 198/199 Sb., tj. zákona o protiprávnosti komunistického režimu.

Zpracoval: plk. Ing. Jiří Novotník

Předseda voj.-historické komise ÚR VSR